běru), škol odborných, všeobecné zkoušky, jež by zjednávala přístup ku všem úkonům a jisté praxe. Nedoufá ovšem, že n. bude tak brzo překonán.

V druhé stati studuje de la Grasserie sociologickou povahu a úkony přísahy jakožto jednoho z přežitků někdejšího společenského stavu, v němž náboženský a právní řád namnoze splývaly. Rozluka řádů těchto sice vývojem nastala, však světská moc (stát) užívá přísahy dosud v značném rozsahu pro své účely (v úkonech průvodních u svědků a stran v řízení soudním civilním, přísaha administrativní, politická a j.). De la G. probírá historický vývoj, jednotlivé druhy, formy, účinky sankce přísah v právu různých věků a národů i dospívá k závěrku, že by přežitek tento měl býti z dosavadních úkonů jeho odstraněn, ježto nehodí se do nynějších změněných poměrů náboženských a řádů sociálních.

V původních studiích: Les collèges professionels à Rome, Les collèges chargés d'un service public a Les ateliers de l'État à Rome líčí E. Levasseur živnostenské korporace a státní podniky říše Římské. Konkretních otázek sociálních a politických soudobých týkají se statě G. Cohena: Les partis politiques en Belgique, O. d'Araujo: Le fédéralisme dans les républiques latino-américaines, E. Sambac: Bernardin de St. Pierre et le féminisme (příspěvek k otázce ženské), pak přehledy o hnutí sociálním (za r. 1898) v Belgii (O. Pyfferoen), Švýcarsku (V. Rossel), Španělsku (A. Posada), Francii (M. Dufourmantelle). Z ostatního zajímá též článek M. Kovalevského: La morale de Tolstoï.

R. int. de soc. uveřejňuje zprávy o jednáních místní pařížské společnosti sociologické (Société de sociologie de Paris). Celá řada schůzí v r. 1899 zabývala se podrobně otázkami o základech sociálních (les bases sociologiques) a o sociální statice a dynamice dle názoru A. Comtea. V rozhovor uvedl je dr. E. Delbet. — K návrhu E. André-a uspořádala redakce Revue o otázce zavedení sociologie do učiva na školách středních enkétu, jíž zúčastnili se téměř všichni přední sociologové najmě francouzští. Vrátíme se k ní příště ve zprávě o ročníku 8. R. int. de soc. (1900), kdež jest ukončena. — O literatuře sociologické podává R. int. de soc. běžné zprávy a bibliografické seznamy v každém sešitě.

2. *Annales de l' Institut international de Sociologie*, dir. R. Worms; (Paris, Giard-Brière) I., 1895 (338 str.) II., 1896 (462 str.).

Svazek první obsahuje kromě stanov a seznamů členstva institutu, výhradně práce předložené na prvním sjezdu sociologickém v Paříži z r. 1894 i s rozpravami, k nimž práce ty zavdaly podnět. V sledu a uspořádání otázek pojednávaných postrádáme sice soustavnosti programové, hlavní různé směry sociologické jsou však již zde zastoupeny pojednáními o základních otázkách nové vědy. Názory v té příčině ovšem namnoze zásadně a daleko se rozcházejí. Kdežto dle mínění předsedy sjezdu J. Lubbocka (Londýn) úkoly sociologie záležejí ve vědeckém studiu praktických otázek sociálních, politických, národohospodářských a pedagogických, vykládá a hájí P. Lilienfeld: La méthode d'induction ou méthode organique appliquée à l'étude des phénomènes sociaux nutnost a výhradnou správnost theorie organické. Stručně jsou tu shrnuty názory známé z dřívějších prací L. (Gedanken über die Socialwissenschaft der Zukunft, 1873 81),[1]) dle kterých sociologie jest jakýmsi pokračováním biologie, společnosť skutečným živoucím organismem, složeným z buněk a orgánů zcela obdobných přírodnímu organismu individuálnému a podrobeným týmž zákonům, které jeví se u organismů všech. Povšechný jednotný zákon vývoje organického a tudíž také sociálního jest postupné soustřeďování vedle rostoucí differenciace sil organických.

---

[1]) Srv. též La pathologie sociale, Paris 1896, Zur Vertheidigung der organischen Methode, Berlin 1898.

Na rozdíl od tohoto biologického názoru shrnuje G. Tarde (Paříž) v pojednání: Sociologie élementaire své učení sociologicko-psychologické (srv. T., Les lois de l'imitation 1890—95, La logique sociale 1895). T. pokládá psychologický výklad jevů sociálných za podstatný. Sociologie jest mu jaksi kollektivní či sociální psychologií; v životě a vývoji společenském jeví se processy logické, nikoliv biologické. Prvkový fakt sociální jest sdílení neb modifikace jistého stavu vědomí působením jedné bytosti vědomé na jinou; společný znak všech jevů sociálních jest jich napodobitelnosť. Zákon vývoje sociálního jest lex imitationis. T. podrobuje při té příležitosti kritickému rozboru sociologické názory E. Durkheima, kterýž pokládá sociální jevy za neodvislé od vůlí lidských, shledávaje zvláštní znak jich v koercitivní působivosti na individua (D., Les règles de la méthode sociologique, 1899. Pokud jde o další otázku, které jsou prvkové skupiny sociální, není to ani tak rodina, jako spíše prvotná skupina, již T. nazývá »maisonnée«, »cavernée«, »caravane«, v pozdějším vývoji clan a kmen.

Vedle obou uvedených směrů stojí o sobě naturalistický názor L. Gumplowicze (Št. Hradec): Un programme de sociologie, jenž narazil na sjezdu na živý odpor. G. požaduje pro sociologii zvláštní předmět odlišný od předmětů, jimiž zabývají se dosud ustavené sociální vědy. Předmětem tím jsou vzájemné přirozené pohyby prvotně četných různých společenských skupin (hord), jež záležejí v zápasu, v podmaňování jedněch druhými. Odtud vykládá G. svým známým spůsobem (srv. též jeho dřívější spisy Grundriss der Sociologie 1885, Sociologie und Politik 1892, Die sociologische Staatsidee 1892) též vznik a vývoj státu, pak všech jevů sociopsychických, práva, náboženství, mravnosti, zločinů, zvyků, umění, vědy, hospodářství, i proudění ideí socialismu a anarchismu. Podobně jako G. spatřuje též J. Novikov (Oděsa): La justice et le Darwinisme v boji a ve vítězení spůsobilejších, jakožto lepších, základní fakt sociologický a přirozený biologický základ vítězící spravedlnosti

E. Ferri (Řím): Sociologie et socialisme konečně vytýká dosavadní theoretické sociologii zanedbávání vědeckého řešení praktických sociálně politických otázek našeho věku, o kteréž mělo by jí hlavně jíti. Vědecký socialism jest učení vývojové, užití darwinismu a spencerismu v národohospodářské vědě a v sociologii, sociální vývoj jest hospodářský determinism (Marx). »Sociologie, — končí F. — bude buď socialistickou, neb nebude.«

Z ostatních statí odnáší se k všeobecným a základním otázkám sociologie pojednání R. Wormse (Paříž: Science et l'art en matière sociale, v němž požaduje přesné lišení sociologie theoretické, jednající o tom, co jest a bylo, od praktické, vykládající to co by mělo býti ideály, pravidla jednání) s ohledem na jisté účely. Do sociální praktiky v tomto smyslu řadí národní hospodářství, ethiku, esthetiku, náboženství (dogmatiku), methodologii věd, politiku, právnictví, k vědě sociologické dějiny jevů hospodářských, mravních ideí, mravů, umění, náboženství, soustav filosofických a vědeckých, ústav politických, práva.

Zvláštními různými otázkami zabývají se krátké články: G. Simmel (Berlín), Influence du nombre des unités sociales sur les caractères des sociétés souvislosť určitého počtu osob s určitou povahou jednotlivých skupin společenských); F. Toennies (Kiel, Considérations sur l'histoire moderne (sociologické úvahy o moderním státu, společnosti, vývoji průmyslovém); R. Worms (Paříž), L'avenir économique des sociétés a J. Mandello (Buda-Pešť, Importance sociologique des agglomerations (zvláště výklad pohybu obyvatelstva do měst). Sociálně-politické otázky uvažují: G. Fiamingo (Řím), La question des sans travail et ses solutions, jenž prochází řešení otázky nezaměstnaných tříd naukami socialistickými a pokládá soustavu liberální za nejvhodnější remedium; G. Combes de Lestrade (Paříž), La sociologie et la division du sol (otázka agrární). — M. Kovalewsky (Moskva),

L'étude du préhistorique en Russie podává přehled ruské literatury a bohaté vědecké látky pro studium sociologie na Rusi. — Sociologii trestní pěstuje P. Dorado (Salamanka), La sociologie et le droit pénal (příčiny zločinnosti anthropologické, fysické a sociální, důsledky sociologické nauky na celou soustavu trestního práva a vědu právní). A. Posada (Oviedo), La sociologie et l'anarchisme spatřuje výklad anarchismu v materialistickém a pessimistickém názoru o boji o život, C. de Krauz (Paříž), La psychiatrie et la science des idées, kritisuje theorie Lombrosovy a M. Nordauovy. Zdravotnických, pedagogických a charitativných otázek týká se studie D. Galtona (Londýn), Premiers résultats d'une enquête sur les déviations physiques et mentales des enfants dans les écoles publiques. —

Druhý svazek annálů z r. 1896 obsahuje práce druhého kongresu sociologického konaného v Paříži r. 1895. Látka jest lépe uspořádána dle předem daných otázek všeobecných a zvláštních. Po úvodní řeči předsedy M. Kovalevského, navazuje R. Worms k výsledkům prvního sjezdu svou úvahu: Les diverses conceptions sociologiques, v níž jednak obírá se opět poměrem sociologie k sociální praxi, jednak přimlouvá se za spojení směrů historických s filosofickými. Sám třídí theoretickou sociologii v a) popisnou konkretní (popis a dějiny), b) srovnávací, abstraktní výklad zákonů sociálních. S R. Steinmetz (Utrecht), La méthode de la sociologie stýská si trpce na nedostatky sociologické techniky a na diletantství ve vědě té namnoze bující, G. Combes de Lestrade, La langue de la sociologie, požaduje zjednodušení technického názvosloví a sestavení stručné základní rukověti k rozšíření vědecké práce sociologické.

Pozoruhodně ší jsou práce týkající se sociologie rodiny a vlastnictví. Před ostatními sluší uvésti učené pojednání o složité otázce matriarchátu z pera předního badatele na tomto poli E. Westermarcka (Helsingfors): Le matriarcat. Matriarchát jest soustava rodinná, v níž hlavou rodiny jest matka, po případě mateřský strýc; v nejširším smyslu soustava příbuzenství po přeslici. W. zabývá se běžným názorem (Bachofen, Mc. Lennan a j.), dle kteréhož matriarchát ve vývoji společenském všude předcházel soustavě patriarchální, a pokládá názor ten za nedosti ověřený a pochybný. — L. Gumplowicz, La famille, sa genèse et son évolution vykládá ve smyslu své povšechné theorie sociologické, vznik moci otcovské (podobně jako vlastnictví) mocí a výbojem Rodina jest útvarem státu, nikoliv předchozím jevem a řídí se také vývojem státu. — O možnosti dospěti k jednotnému vývoji forem rodiny u různých národů pochybuje vůbec N. Abrikosoff (Moskva), L'individualité et les formes de mariage, ježto při nekonečné fysické a psychické rozmanitosti jednotlivců nelze různé formy manželství uvésti na určité typy vývojové.

Jedno z nejlepších v tomto svazku jest pojednání Kovalevského: Le passage historique de la propriété collective et la propriété individuelle. K. ukazuje na značnou rozmanitost ve formách kollektivního vlastnictví a pojednává o příčinách jich postupného rozrušení. Příčiny přechodu k soustavě vlastnictví individuálního nebyly toliko hospodářské, nýbrž též sociálně politické, hustota obyvatelstva, rozklad starých svazků společenských a formace šlechty, městské bourgeoisie a kapitalismu.

Menšího významu jest stať P. Lilienfelda: Y a- t- il une loi de l'évolution des formes politiques. L. má za to, že při velké rozmanitosti sociálních typů a při nepravidelnostech sledu různých forem politických u národů, jak vzdělaných, tak nevzdělaných jevy tyto neřídí se všeobecným zákonem vývojovým. Naproti tomu R. de la Grasserie: L'évolution de l'aristocratie spatřuje v historickém sledu aristokracie hieratické (náboženské), pak vojenské (dědičné moci), pak majetkové a konečně duševní (vědecké) vývojovou zákonnost, kteráž ovšem rozhovorem o tom zahájeným byla vzata v pochybnost.

C. de Krauz: Loi de la rétrospection révolutionnaire vis-à-vis de la théorie de l'imitation porovnává způsobem zajímavým zákon opakování příkladů minulých v životě a vývoji společenském s Tardeovým zákonem napodoby; M. Goldberg (Ženeva): L'origine des races et la division du travail, podává příspěvek k theorii vzniku prvotných ras adaptací skupin sociálních k přirozeným podmínkám dělby práce.

Sociologii trestního práva zastupují v článcích nadepsaných Le crime comme phénomène social F. Toennies, E. Ferri, R. Garofalo (Neapole), J. J. Tavares de Medeiros (Lisabon) a F. Puglia (Messina). Nejvýznačnější jest stať Ferriova. Známý tento přední pěstitel směru trestní sociologie v Italii podává tu přehled různých názorů dosavadních. Dle jedněch jest zločin normální jev biologický (Albrecht), neb sociologický (Durkheim), dle druhých výsledek abnormalit biologických, atavismu, pathologických jevů, degenerace, nedostatečné výživy nervů centrálních, mravní zvrhlosti (Lombroso, Colajanni, Maudsley, Dally, Minsloff, Virgilio, Benedikt, Morel, Sergi, Magnan, Despine, Garofalo a j.), dle jiných výsledek abnormit sociálních (Turati, Vaccaro, Tarde, Lecassagne, Manouvrier, Topinard a j.), dle názoru Ferriova abnormální jev biologicko-fysicko-sociální. Tato poslední theorie (srv. Ferri, Sociologie criminelle, Paris 1893) jest nejsložitějším, však nejúplnějším sociologickým výkladem zločinu.

3. *L'année sociologique*, I., 1896—1897 (Paris, Alcan 1898, 563 str.); II. 1897—98 (1899, 596 str.).

Ročnice tato, kterouž pořádá Émile Durkheim, professor sociologie na universitě v Bordeaux, za spolupůsobení některých sociologů, jest jiného rázu než sborník institutu sociologického. Účel její, jak vykládá D. v úvodech k I. a II. ročníku, jest především literární. Nechce však omezovati se toliko na literaturu sociologickou rázu povšechného, nýbrž podávati též co nejširší přehled sociologického materiálu rozptýleného ve zvláštních vědách sociálních, v dějinách práva, obyčejů, náboženství, v morální statistice, ve vědě národohospodářské a j. Sociologii nejde proto ještě o rušení držby těchto věd, nýbrž o jich zorganisování, oživení, sblížení, ukázání jich souvislosti vzájemné a potřeby jednotné methody. Speciální vědy tyto mají státi se větvemi sociologie. V té příčině věnuje D. zvláštní pozornost sociologii náboženské z důvodu, že jevy náboženské jsou zárodkem, z něhož vyšly dissociací kromě snad jevů hospodářských veškeré ostatní jevy společenské, věda, poesie, umění, právo, mrav a mravnost

Literární části ročnice předeslána jsou dvě pojednání, jichž účelem jest ukázati způsob methodického zpracování látky sociologické. E. Durkheim, La prohibition de l'inceste et ses origines pojednává o zábraně incestu, kterouž odvozuje z všeobecného zákona exogamie prvotních skupin společenských (clanů) nikoliv z příčin fysiologických (běžné mínění). Zajímavý jest rozbor poměrů exogamických, jich souvislost s prvotným řádem náboženským, zvyků, jež odtud v domácích řádech rodiny utkvěly a jež dle D. i v době nynější jsou základem názorů o incestu. — M. Simmel, Comment les formes sociales se maintiennent spatřuje předmět sociologie ve formách, nikoli v obsahu života sociálního, jehož obsah, fakta a účely, jsou již předmětem zvláštních věd: národního hospodářství, politiky, dějezpytu a j. Společnost v nejširším slova smyslu jest všude tam, kde lidé se vzájemně stýkají a ustaví v jednotu stálou neb přechodnou. Tato jednota jest sui generis, odlišná od individuálních prvků; život její řídí se jinými zákony než život jednotlivců ji skládajících. Účast individuí na životě a vývoji společnosti podala by ovšem nejdokonalejší výklad jeho, vymyká se však pro svou složitosť a mnohonásobnou rozmanitost úplnému poznání. S. pokouší se o vyhledání oněch zvláštních institucí sociálních, jež jsou příčinou životní energie společnosti, udržujíce se bez ohledu na změny individuí.

Druhá část L'Année soc. (str. 111—553) obsahuje posudky, referáty a oznámení několika set spisů a pojednání z oboru sociologie všeobecné (filo-